

Çin Halk Cumhuriyeti Tarih Ders Kitaplarında Çin ile Müslüman Ülkeler Arasındaki İlişkiler ve Müslüman Coğrafyası İle İlgili Beyanlar

Nureddin İZBASAR*

ÖZ: Ekim 1949 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Asya'nın doğusunda bir komünist ülke olarak haritada belirlemiştir. Komünist ideoloji ile yönetilen Çin anakarasında ders kitapları özellikle ideal komünist yurttaş yetiştirme amacına uygun halde tasarlanmıştır. Tarih ders kitapları da bu amaç için en çok çaba sarf edilen bir çalışmayı teşkil etmiştir. Bu çalışmamızda, Çin okullarında zorunlu okutulan tarih ders kitaplarında yer alan Çin ile Müslümanlar arasındaki tarihi ilişkiler ve Müslüman ülkeler hakkındaki kayıtlar tarama yöntemi ile tespit edilerek, döküm analizi tekniği ile toplanmıştır. ÇHC rejiminin vurguladığı gibi Ateist kuşak yetiştirme amacıyla tasarlanması gereken tarih ders kitaplarında İslam ve Müslümanlar hakkındaki bilgiler çok sınırlı tutulmuştur. Çin merkezli tarih anlayışı ile kaleme alınan ders kitaplarında genellikle İpek Yolu üzerinden Arap ve Fars Müslümanları ile Çin arasındaki dolaylı ve dolaysız ilişkiler anlatılmıştır. Muhammet Peygambere, Çin'de İslam'ın yayılışına, günümüz Orta doğusundaki meselelere değinilmiştir. Bütün bunlar anlatılırken İslam dinine ya da Müslümanlara karşı olumsuz bilgi oluşturmaktan özellikle de yorum yapmaktan kaçınılmıştır. Mamafih Osmanlı'nın İstanbul'u fethi ile ilgili kullanılan cümleler gerçeği yansıtmamaktadır. Soğuk savaş sonrası batılı bazı güç odakları tarafından tasarlanan İslam algısı bazen Çin medyalarında kullanılırken ve Çin egemenliğindeki Türkistan bölgesinde terörle mücadele sebep gösterilerek İslam temelden yasaklanırken, bu olumsuz tavrın Tarih ders kitaplarında yer almaması ilgi çekici ve düşündürücüdür. Ancak tarih ders kitaplarında da belirtildiği gibi olayların Marksist düşünce ve sınıflar arası mücadele çerçevesinde ele alındığının de altını çizmekte yarar vardır.

Anahtar Kelimeler: Tarih Eğitimi, Tarih Ders Kitapları, Çin ve İslam, Müslüman İmajı, Nitel Analiz

* Nuerdun AINIDING, Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü; E-posta: n.ogdulmis@gmail.com; Gönderim Tarihi: 20.03.2018, Kabul Tarihi 02.04.2018

Relations between China and Muslim Countries and Descriptions About Muslim Geographies in History Textbooks of PRC

Abstract: In October 1949, The People's Republic of China (PRC), being the most populated communist country, appeared on the map of East Asia. Since its establishment, in the mainland of China, Communist ideological textbooks have been designed for the purpose of cultivating the ideal communist citizens. Designing history textbooks was especially considered to be the most urgent work which communist regime should give priority to do in this regard. In this study, by using scanning method and cast analysis technique, information was gathered about historical relations between China and Muslims in Chinese middle school history textbooks and records about Muslim countries. As the PRC regime stressed, in the history textbooks designed for atheist generations, information about Islam and Muslims is fairly limited. In the textbooks designed on the basis of Chinese communistic - centric perspective of view, the direct and indirect relations of Arab and Persian Muslims with China are generally explained through the concept of Silk Road. These narratives are only limited to the Messenger Muhammad, spread of Islam in China and the present-day Middle Eastern issues. When chronicling the events above, Chinese communists deliberately avoid stating the negative information about Muslims. However, regarding the conquest of Istanbul by Ottomans, what they put down is contrary to the fact. It is interesting and thought-provoking that there are no records on either history textbooks or Chinese media about China's restrictions on the practicing of Islam in occupied East Turkistan region under the color of fighting against terrorism, which was the term constructed after the Cold War. Therefore, it should be kept in mind that, as mentioned on the historical textbooks in China, historical events were designed by the perspective of Marxism and clash of social classes.

Key Words: History Education, History Textbook, China and Islam, Muslim Image, Qualitative Analysis

GİRİŞ

Geçen yüzyılın ikinci yarısında genel olarak tarih öğretimine yüklenen temel görev, geçmişin bilgisini ve kültürünü yeni nesillere aktarmak olmuştur (Demircioğlu, 2009: 65). Ülkeler kendi milli

tarihinin anlatım biçimini ve dünya tarihi ile olan bağının kurulmasını tarih ders kitapları üzerinden tasarlamaktadır. O yüzden her ülkenin tarih ders kitapları kahır-i ekseriyetle ülkenin siyasi sistemi, hâkim ideoloji, dini inançları ve sınır sorunları gibi meselelerin etkisinde kalabilmiştir. Bazı ülkeler ben ve öteki vurgusunu tarih ders kitabı üzerinde daha da açığa vurmaktadır. Aslında sosyal bilimler arasında tarihin görevi, toplumların nereden geldiklerini ve nereye gitmekte olduklarını açıklamak gibi son derece hayati bir bilgi birikimi sağlarken, diğer yandan da ona yolunu sağlıklı bir şekilde çizebileceği bilinç kazandırmaktadır (Hali, 2014: 159). O yüzden ders kitaplarında sağlıklı bilgilerin yer alması, ülkeler ve milletler ara kin ve nefret üretecek içeriklerin olmaması için uluslararası çalışmalar 1919'dan beri yapılmaktadır (Safran-Ata, 1996:1). Bu tür çalışmaların yürütülmesinden bu yana özellikle Avrupa ülkeleri arasında buna bağlı protokol ortaya çıkmıştır (Şimşek-Alaslan, 2014: 9). Bütün bu barışçı tarih eğitimi çabalarına rağmen Tarih kitapları ne yazık ki dost ve düşman tanımlamalarından kurtulamamışlardır. Bunda askeri başarıların merkezde yer aldığı bir tarih öğretiminin önemli rolünün olduğu düşünülmektedir (Şimşek-Cengiz, 2015: 226). Bu bağlamda ders kitaplarının incelenmesi sorunların tespit edilerek dünyanın barışçıl ve yaşanabilir duruma kavuşması için önemlidir. Tarih ders kitaplarının incelenmesi konusu yakın tarihte araştırılmaya başlanmış bir konu olmakla birlikte temelleri iki dünya savaşı arası dönemde kurulan Milletler Cemiyeti'ne kadar dayanmaktadır (Bozkuş, 60/2014: 4). Ülkeler başka ülkelerin işgal, etnik temizlik ve kültürel asimilasyon gibi suçlarını kaleme alırken, kendisi de mevcut siyasi durumda uyguladığı politik ve tarihi yanlışlıklarını gözden geçirmesi lazımdır.

ÇHC zorunlu eğitim yasasına (中华人民共和国义务教育法) göre¹, okul yaşına gelmiş çocukların altı yaşını doldurmaları halinde dokuz yıllık zorunlu eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Bazı bölgelerin özel durumuna göre yaş sınırlaması yedi yaş olarak

¹ Çin Zorunlu Eğitim Yasası-中华人民共和国义务教育法, http://www.gov.cn/zhengce/2006-06/30/content_2602188.htm; Erişim: 06-03-2018.

belirlenebilmektedir. Zorunlu eğitim yasında ilkokul altı sene ve ortaokul üç sene olarak belirlenmiştir. Ancak pratikte bazı bölgelerde ilkokul beş sene ve ortaokul da dört sene olarak uygulanabilmektedir. Zorunlu eğitimi tamamlamış olan öğrenciler üniversite sınavına katılabilmek için üç yıllık lise (高中) eğitimi almaktadırlar, kısaca Çin’de eğitim sistemi 6+3+3 şeklindedir. Çin’de öğrenciler ortaokul 7.sınıftan itibaren tarih dersi almaya başlamaktadır. Ortaokul 7.sınıf ve 8.sınıfta Çin Tarihi, 9.sınıfta ise dünya tarihi öğretilmektedir. Ortaokuldaki tarih ders kitabı altı adettir, dört adedi Çin tarihi, iki adedi dünya tarihidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada tarama yöntemi ile ÇHC’da zorunlu eğitime tabi tutulan ortaokul 7.sınıf, 8.sınıf ve 9.sınıflarda güncel olarak okutulan zorunlu tarih ders kitapları tespit edilmiştir. Bahsi geçen ders kitaplarının orijinal basılı nüshalarına doğrudan ulaşılmıştır. Kitapların tam künyeleri kaynakçada “İncelenen Ders Kitapları” başlığında verilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Çin ile Müslümanlar arasındaki ilişkiler ve Müslüman coğrafyalardaki olaylar ile ilgili metin ve görseller halinde toplanmıştır. Ardından elde edilen metinler Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Kitaplarda bulunan resimler ve haritaların içerisinde İslam ve Müslümanlar ile ilgili olanlar incelenmiştir. Daha sonra verilerin nitel (içerik ve betimsel) analizi yapılmıştır. Türkçeye çevrilen metinler anlaşılır bir halde bulgularda sunulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında kullanılan nitel araştırma yöntemini kısaca “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde açıklanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 35). Bir diğer deyişle nitel analiz yapan araştırmacı, alandan toplamış olduğu verilerden hareket ederek bu verilerin içerisinde saklı duran bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkartmaya çabalamaktır (Özdemir, 2011: 328). Ders kitaplarında karşımıza çıkan bazı önemli bilgiler doğrudan alıntı yapılarak gerekli

görüldüğünde tarihi kaynaklara kıyasen yorumlara gidilmiştir. Yaptığımız doğrudan alıntılarda, ders kitaplarının ismi ve sayfa numarası verilmiştir.

BULGULAR

ÇHC ortaokul ve lise zorunlu tarih ders kitapları incelendiğinde ilk olarak, Müslüman Arap ve Fars tüccarların Çin'deki ticari faaliyetleri sırasında Çin'de İslam'ın yayılması ve Çin'de şekillenmeye başlayan Müslüman kültüründen bahsetmektedir. Ardından Çin'deki büyük tarihi buluşların Arap ve Fars Müslümanlarının vasıtasıyla Avrupa'ya yayıldığı, Müslüman Astronomi ve Tıp alanındaki gelişmelerin Çin'e etkisi bahsedilmektedir. Dünya Tarihi ders kitaplarında ise İslam'ın nasıl ortaya çıktığı ve Muhammed Peygamberden bahsetmektedir. İslam ülkeleriyle ilgili kısmında Osmanlıların İstanbul'u fethi, Filistin sorunu ve 11 Eylül saldırısı gibi Müslümanlarla ilgili konulara değinilmiştir. Bütün bunları 1. İslam'ın doğuşu 2. Çin'de İslam 3. İslam dünyası ile Çin arasındaki tarihi ilişkiler 4. Ders kitaplarında Müslüman imajı ve ismi geçen Müslüman ülkeler hakkındaki beyanlar şeklinde başlıklara ayrılabilir.

Bulgu 1: Dünyadaki Üç Büyük Din

Din bir çeşit sosyal ideolojik ve karmaşık tarihi kültürel hadisedir, insanların nesnel dünya karşısında meydana getirdiği hayal ürünüdür. Din ezelden olan bir şey de değildir. İnsan toplumu belli bir sosyal düzeye ulaştığında ortaya çıkmış tarihsel olgudur. Budizm, Hıristiyan dini ve İslam dini dünyadaki üç büyük dindir.

Milattan önceki 6. asırda kadim Hindistan toplumunda kargaşa hat safhadadır. Budizm'in ortaya çıkmasında böyle bir sosyal arka plan vardır. Budizm'in kurucusunun adı Siddhartha Gautama olup, daha sonra Sakyaların keşişi anlamına gelen Sakyamuni ismiyle anılmıştır. Hıristiyanlık birinci asırda Filistin topraklarında ortaya çıkmıştır. Burada yaşayan Yahudiler uzun zamandır zor durumda olduğu için kurtarıcı beklemekte, nakledildiğine göre, İsa tam da o kurtarıcı olmaktaydı. İsa insanları acıya dayanması gerektiğini, öldükten sonra cennete gireceğini söylemiştir. Kurtarıcı kelimesinin karşılığı Yunancada Christos (Çincesi 基督/Jidu) kelimesidir. Böylece bu dine

inananlar Hıristiyan olarak adlandırılmışlardır. Şu an kullanılmakta olan miladi takvimi bu rivayetlerde bahsedilen İsa'nın doğum yılından itibaren hesaplanmaktadır. Bu tam miladın ilk yılıdır. 7. asırda Muhammed Arap yarım adasındaki Mekke'de İslam'ı ortaya koymuş, o insanları âlemlerin tek rabbi olan Allaha inanmaya davet etti, kendisinin Allah'ın peygamberi olduğunu söylemiştir. İslam Arapçada barış ve itaat anlamına gelmektedir. İslam dinine inananlara Müslüman denir, anlamı da Allah'a iman edenler demektir. Muhammed peygambere vahiy olarak indirilenler Kur'an-ı Kerim adında bir araya getirilmiştir. Orta çağda İslam dini Asya'nın çeşitli bölgelerine ve kuzey Afrika'ya yayılmış ve buralarda cihanşümül etkiler yaratmıştır. Müslümanlar camilerde dini ibadetlerini yaparlar, dinlerini öğrenirler. Farklı bölgelerdeki camilerin mimarisinde de farklılıklar görünür, fakat en sık görülen mimarı yapı da çatısında yuvarlak kubbelerin, içinde salonun ve göğe doğru yükselen minarelerin olduğu yapı şeklidir. Müslümanların önemli bayramları Ramazan ve Kurban bayramlarıdır (**ortaokul 7.sınıf dünya tarihi birinci kısım sayfa: 49**).

Ders kitaplarında, Marksist ve Ateist bakış açısıyla bütün dinlere aynı noktadan bakılmıştır. Budizm Hıristiyanlık ve İslam hakkında temel bilgiler sunulmuştur. Bunları anlatılırken Müslümanların bayramlarından ve mimari tarzlarından bahsetmesi öğrencilerin hafızasında temel bir İslam algısı oluşmasına yardımcı olacaktır. Ders kitaplarındaki bu yaklaşıma kıyasen Çinlilerin verdiği isimle Xinjiang Uygur Özerk bölgesinde ÇHC yönetiminin İslam'ı temelden yasaklaması, Marks'ın "din toplumun afyonudur, din yok edilmelidir" cümlelerini akla getirmektedir. Fakat etnik Han Çinlilerinin (汉族/Hanzu) çoğunluğunun inandığı din olan Budizm hiçbir şekilde yasaklanmazken, İslam temelden yasaklanmakta ve din adamları tutuklanmaktadır. En son Kur'an-ı Kerimi çağdaş Uygur Türkçesine tercüme eden Muhammed Salih Damolla Çin'in eğitim kampı adını verdiği gayr-i resmi hapishanede hayatını kaybettiği haberlerde duyulandan sadece biridir. Ancak ÇHC anayasasının 36. maddesinde ÇHC vatandaşlarının dine inanıp inanmama özgürlüğüne sahip olduğu açıkça belirtilmektedir².

² Yasanın Çince metni için Çin Komünist Partisi resmi haber sitesine bakınız: <http://cpc.people.com.cn/GB/64107/65708/66067/66079/4468911.html>; Erişim: 07-03-2018.

Ayrıca Çince konuşan Müslümanlar (回族) Türkistan Türkçesindeki adıyla Tunganlar³ Türklere nazaran dini ibadetlerini daha serbestçe yaşamaktadır.

Bulgu 2: Arap Devletinin Kuruluşu.

Muhammed peygamber 569 senesi Mekke'de doğmuştur. 40 yaşında nübüvvet görevi başladı, 622 senesi Mekke'den Medine'ye hicret etmiştir. Medine'de belli bir zaman geçtikten sonra hem kendi sahabesinden hem de Müslüman olmayan komşularının görüşlerini alarak onlarla bir durum değerlendirmesi yaptı ve hep birlikte Enes'in evinde bir şehir devleti oluşturmaya karar vermişlerdir (Hamidullah, 2004: 167). Ortaokul 9.sınıf birinci dönem dünya tarihi ders kitabının "Asya ve Avrupa'da Feodal Düzen" başlığı altında Arap Devletinin Kuruluşu konusu işlenmiştir. Bilgiler şu şekilde aktarılmaktadır:

6.asrın sonu 7.asrın başlarında, Arap yarımadasında henüz otoriter bir devlet hâkimiyeti kurulmamıştır. Su kaynaklarını ve mallarını otlatacak otlakları ele geçirmek için kabileler birbirlerine kanlı saldırılarda bulunmuşlardır. İç huzursuzluk hat safhada, ticaret yollarının kapanmasından, ticaret gerilemiş durma noktasına gelmiş, dış güçler işgallerde bulunmuşlardır. Durum böyleyken Araplar birlik içinde devlet kurma arzusundadır. Muhammed'in getirdiği İslam işte bu ihtiyaç yüzünden dünyaya gelmiştir.

Muhammed Arap yarım adasındaki Mekke'de doğmuş, çocukluk yaşlarında anne babası vefat etmiş, dedesi ve amcasının himayesinde büyümüştür. 25 yaşındayken bir zengin kadın tüccarla evlendi, ticaretle uğraşıp zengin oldu ve böylece daha sonra yapmayı planladığı din inşası için maddi ihtiyaçlarını garanti altına almıştır. 610 senesi Muhammed zamanın karışık ve güvensizliğini dikkate alarak gizlice bütün zihniyle dininin temellerini kurmuştur. Efsaneye göre, bir gün gece vakti, Allah birini gönderip ona vahi indirmiş, o Allah'ın verdiği görevi kabul ederek, İslam dinini yaymaya başlamıştır. İlk başta Muhammed Mekke'de dini yaymaya başlamış, Mekke'deki soylular İslam dinin kendilerinin ekonomik ve siyasi çıkarlarına zarar vereceğinden endişelenmiştir. Bu yüzden bütün imkânları ile

³ Türkiye Türkçesindeki ses uyumuyla Dungan ya da Döngen olarak kullanılmaktadır. Bilgi için İslam Ansiklopedisine bakınız. (Ertuğrul: 2002: 09/517)

Muhammed'e inanlara zarar vermeye başlamıştır. 622 senesi Muhammed az sayıdaki inananlarıyla beraber Mekke'den ayrılmış, Medine'de din ile siyaseti birleştiren hâkimiyet kurmuştur. Muhammed devletin dini, siyasi ve askeri lideri olarak bütün gücü kendi elinde bulundurmaktaydı. Allah'a inanan her kesin kardeş olduğunu söylemesi, Araplardaki kan bağınyı esas alan kabile sistemini dağıtmış, böylece dini yaşamı esas alan bir bölgesel topluluk meydana getirmiştir. Muhammed nihai amacına ulaşmak için, birçok kez Mekke'ye askeri seferler düzenlemiştir. 630 senesine geldiğinde Mekke'ye tekrar taarruz etmiş, en son iki taraf anlaşmaya vardı, Mekke'deki soylular İslam dini kabul etti ve Muhammed'in siyasi ve dini otoritesini tanımuştur; Muhammed de karşı tarafın ekonomik çıkarlarına dokunmama ve dinlerine karışmama vadinde bulunmuştur. Ondan itibaren Mekke İslam dinin kutsal yeri olmuştur. Mekke'nin fethinden sonra Arap yarımadasını birleştirmek işini hızlandırmıştır. Yarım adadaki kabile reisleri Mekke'ye hacca gelmiş ve Muhammed'e biat etmiştir. 632 senesi Muhammed hastalıktan vefat ettiğinde ise Arap yarım adasının neredeyse tamamı bir Arap devleti hâkimiyeti tarafından yönetilmiştir. (Ortaokul 9.sınıf dünya tarihi birinci kısım sayfa: 25-26).

İslam öncesi Arap yarım adasındaki ekonomik durum, araştırmalarda tespit edilmiştir. İktisadi görünüm açısından Arap yarımadasını iki ana bölüme ayırmışlardır. İlki yabancı görüşlerin hiç tesir etmediği veya çok az tesir ettiği bölgeler, yarımadanın iç kısımları, Araplardan başka hiç kimsenin girmediği bazı sahil bölgeleridir, ikincisi ise yabancı görüşlerle fazla ilgisi olan bölgelerdir (Seyithanoğlu-Çelebi-Hurşitoğlu-Vakkasoğlu 1992, 1/143). Arap yarımadası ziraat ve zanaattan yoksun olsa da Afrika ve güney Asya arasındaki stratejik konumu sebebiyle devletler arası ticarete ileri bir konuma getirmiştir. Özellikle Mekke ahali (Kureyşler) kendilerinde bulunan avantajlardan dolayı büyük ticari fırsatlara sahiptir. Döneminde Yemen'e yapılan kış seyahati ve Şam'a yapılan yaz seyahati vardır, Kureyş suresinde buyrulduğu gibi çevrelerindeki sefer sırasında kapılıp kaçırılırken, onlar bu ticareti gayet emniyetli bir şekilde yapabilmıştır⁴. Ayrıca Yemenliler ticaret ile meşhurlardır, Hindistan'a Afrika sahillerine, Endonezya

⁴ Ayet-i kerime ve meali için bakınız: <http://kuran.diyabet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/kureys-suresi-106/ayet-1/diyabet-vakfi-meali-4>; Erişim: 11-03-2018.

ve Sumatra'ya ve diğer okyanus ülkelerine ticaret için gitmişlerdir ve Arapların Ukaz, Micenne, Zülmecaz adlı fuarları bulunmaktadır (Sallabî. 2017:1/35). Ayrıca, Kureyş kabilesi kervan ticaretinin dışında bankacılık ile de zengin olmuş bir kabiledir (Hobson, 2008: 50). Ders kitabını hazırlayanlar Muhammed Peygamberin de bu kabilenin bir üyesi olduğunu unutmuş gibi çalışmışlardır.

Arap yarımadasında yaşayanlar yerleşik hayattakiler ve bedeviler olarak ikiye ayrılabilir. Bedeviler çölde kabile düzeninde yaşamış, çöldeki tek birlik kabile olmuşlardır. Kabile kan ve küçük cemaat bağlılığının meydana getirdiği bir oluşumdur, bu bedevilerin en üst yöneticisi reisleridir. Ancak sıradan halkın çoğu zaman kabile reisine karşı isyan ettiği sık görülen olaylardandır. Bunun sebebi ise bedevilerin sahip olduğu aşırı benlik, ferdiyetçilik duygularıdır. Bu şuur çölde devlet kurmak için gereken birliğin önü kesilmiştir. Kısacası çöldeki eğilim devlet kurmaya değil bölünmeye müsaittir. Arap yarım adasının ortalarında kurulmuş kısa devirlik tek bir devlet Kindi devletidir (480-529)⁵. (Seyithanoğlu, Çelebi, Hürşitoğlu, Vakkasoğlu 1992, 1/113). Bu açıdan bakıldığında, Muhammed peygamberin Arapların birliğini sağlamak için nebilik iddiasında olduğunu söylemek ya da Arapların devlet kurma isteği yüzünden ortaya çıktığını söylemek olayı sadece genelleştirmektir. Muhammed peygamberin ve halefleri olan dört sahabenin yaşam tarzları incelendiğinde onların hiçbir zaman kral olma merakında olmadığını görmek de mümkündür. Arapların yaşayışında inkılap niteliğindeki bu dönüşüm sadece siyasi bir kuvvetin yapabileceği bir durum değildir. İslam peygamberinin sadece askeri zaferlerle bunları başardığını söylemek olayın iç mahiyetini anlayamamaktan kaynaklanmaktadır. Ders kitaplarında Muhammed Peygamber ile ilgili verilen bu kısıtlı bilgiler hem sadece Marksist bir düşüncenin

⁵ Kinde devleti Yemen'in büyük krallıklarından biri olup, yarım adadaki kabileleri zorla bir araya toplamasına rağmen uzun süre bir arada tutamamıştır. Kinde Devleti, V. yüzyılın sonu ve VI. yüzyılın başında muhtariyet kazanarak gelişmesine rağmen manevi kuvvet ve iç mahrumiyeti sebebiyle sınırlarına kadar ulaştığı Bizans ve Sasaniler'e karşı herhangi bir üstünlük elde edemedi. Kindeler için İslam Ansiklopedisine bakınız: (Küçükaşçı 2002: 22/37-38).

ürünüdür ve öğrencilerin dikkatini çekecek derin bilgi ve detay da içermemektedir. Esas amaç Marksist sınıf düşüncesi çerçevesinde Arapların kabile sisteminin bozularak feodal bir devlet yapısına kavuştuğunu vurgulamaktır.

Bulgu 3: Doğu İle Batı Kültürünün Elçileri-Müslüman Araplar

Kadim kültürün yayılışı ve gelişmesi başlığındaki bölümde yer alan bu ders paragrafı, Arap rakamlarının ortaya çıkışı ve yayılışından bahsederek konuyu Müslüman Arapların kültürel başarıları ve bilimsel gelişmelerinden bahsetmektedir. Dünya tarihi kitabında bu bilgiler şu şekilde geçmektedir:

Araplar insaniyet kültürünün yayılması ve kültürel temasların gerçekleşmesinde çok önemli roller oynamıştır. Arap Rakamları bunların en önemli bir tanesidir. İlk başta Hintliler Sanskritçe harfleri 0'dan 9'a kadar rakam olarak kullanmışlardır. Araplar bu yöntemi geliştirerek 12.asrın başlarında bu rakamları esas alan hesaplama usulünü Avrupa'ya aktarmışlardır ve böylece bu rakamlara Arap Rakamları denmiştir. 16.asırdan sonra Arap Rakamlarının yazılışı neredeyse günümüzdeki şekline kavuşmuştur. Ondan buyana bu rakamlar tüm dünya kapsamında kullanılmaya başlamıştır.

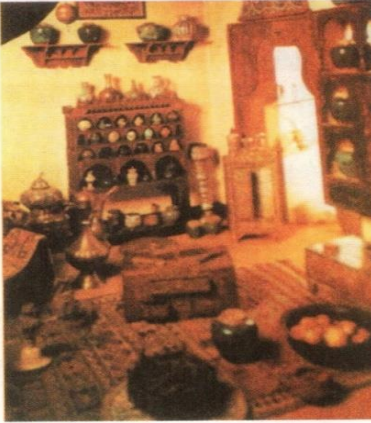
Arap Rakamlarının haricinde, Arap bilginleri daha birçok alanda büyük başarılar elde etmişlerdir. Onlar kadim Yunan'a ait birçok eseri tercüme etmiş, kadim kültürün ışıklarının günümüz batı Avrupa'sına ulaşmasını sağlamıştır. Araplar mükemmel cebir bilimini ortaya koymuştur, cebir bilimini dünyada ilk kitabını Araplar yazmışlardır. Bu kitap 16.asırda Avrupa'daki üniversitelerde okutulmuştur. Bağdat hastanesinin Başhekimî Râzî⁶ cerrahi alanında çok ünlüydü, onun yazdığı "Tıp Ansiklopedisi" adlı ünlü eseri vardır. Bir diğer Arap Hekim İbn Sînâ da "Tıp Kanunî" adlı eseri yazmıştır. Bu iki kitap Latinceye çevrilmiştir ve uzun bir süre batı tıp âleminde nüfuzunu korumuştur (Ortaokul 9. sınıf dünya tarihi birinci kısım sayfa: 41-42).

⁶ Batılar Razî'ya Rhazes derler, o yüzden Çinliler asıl isimden değil Batıların telaffuzundan tercüme ettiği için 拉齐斯(Laqisi) olarak yazmışlardır. Razî ve eserleri için İslam Ansiklopedisine bakınız: (Özdemir 2007: 34/479-485).

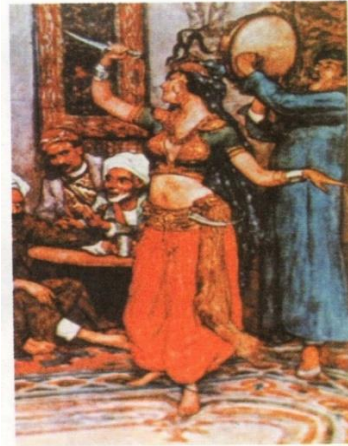

14.yüzyıl civarında Avrupa ve Asya'daki ana ticaret yolları

- *Koyu kırmızı çizgi: Arap Tüccarlar (doğu kısmında Çinli tüccarlar da var)
- *Kesik yeşil çizgi: İtalyan tüccarların kullandığı yol
- *Kesik kırmızı çizgi: kıtalar sınırı

古代阿拉伯人的药店

《阿里巴巴和四十大盗》插图

Kadim Arapların Eczanesi Bir Kare

Alibaba ve Kırk Haramilerden

Arap halk edebiyatına "Binbir gece" adını verdiği masalları Arap imparatorluğunu zengin sosyal yaşamlarının bir canlı tasviridir. "Alibaba ve Kırk Haramiler" "Alaaddin'in Sihirli Lambası" bunlar da çok popüler eserlerdir.

Tarih kitabındaki bu bilgiler Arapların başarıları olarak kaydedilse de bu başarıların İslamiyet'ten sonra ortaya çıktığının altını çizmek gerekmektedir. Ders kitabında yer alan bu bilgiler ortaokul öğrencilerin dünya bilim tarihi ve İslam hakkında objektif bir bilgiye sahip olmasını sağlayacağı kesindir. Aslında İbn Sînâ gibi İslam âlimleri sadece kendi alanlarında değil Batının felsefi ve kozmolojik alanına da sirayet etti, İbn Sînâ'yı Latineden okuyan Avrupalı düşünürler, ilk defa kuşatıcı ve tutarlı bir metafizik ve bilimsel kozmoloji sisteminin varlığından haberdar olmuşlardır (Kalın, 2017: 142). Tarih kitaplarındaki bu anlatım şekli batı merkezli oryantalist tarih anlayışının etkisinde kalmadan İslam dünyasındaki bilimsel ve kültürel gelişimlerin öğrencilere tarihi gerçekleri yansıtacak şekilde aktarılmıştır.

Bulgu 4: Arap İmparatorluğu İle Çin Arasındaki İlişkiler

Bu başlıkta Muhammet peygamberin vefatından sonra halife Osman döneminde Çin'e gelen elçilerden bahsetmektedir. Peygamber hayattayken onun Bizans, İran ve diğer ülkelere mektup göndererek onları İslam'a davet ettiği bilinmektedir. Bazı mektupların elyazması günümüze kadar ulaşmıştır. Bir başka rivayete göre Muhammed Peygamber Çin'e de elçi göndermiş, döneminin Çin hanı İslam'ı kabul etmiştir. Molla Musa Sayramî, Tarih-i Hamidiye'sinde bu rivayeti özetle şu şekilde anlatmaktadır (Sayrami: 2014: 144-149):

“Eski zamanlarda Çin memleketinde adaletli ve halk sever Tangwang adlı bir han varmış, bir gün rüyasında vahşi bir ejderhanın kendisine saldırdığını ve yeşil cübbe giyen beyaz sarıklı birinin bu ejderhayı öldürerek onu kurtardığını görmüş. Rüya tabircileri bu kişinin İslam Peygamberi hazreti Muhammed olduğunu söylemiş. Han derhal hediyelerle bir kişiyi hazreti Peygamber'e göndermiş, o kişi Peygamberle görüşmüş derdini anlatmış, Muhammed peygamber bu elçiye bir mektup vererek bizzat hanın kendisine teslim etmesini, han dışında kimsenin bu mektubu açmaması gerektiğini söyleyerek mühürlemiş. Ancak bu elçi geri dönüş yolunda dayanamayarak mektubu açmış ve Çin hanının huzuruna çıkınca han bu mektubun açıldığını öğrenmiş, içerik de kaybolmuş. Han bu elçiye tekrar peygambere göndermiş. Peygamber olup bitenleri anlamış ve sahabesinden Vakkas, As ve Ekkaş'tan

ibaret üç kişini elçi ile beraber Çin'e göndermiş. Bunlara yine yedi kişi eklenmiş. Onlardan Ekkaş ile Vakkas yolda vefat etmiş sekiz kişi Çin pay-i tahtına ulaşmış. Onlar geldikten sonra Han kendi vezirlerini bir araya getirerek Müslüman olmak isteğini söyleyince bazıları katılmış, bazıları karşı çıkmış. Han bu şekilde gizlice Müslüman olmuş."

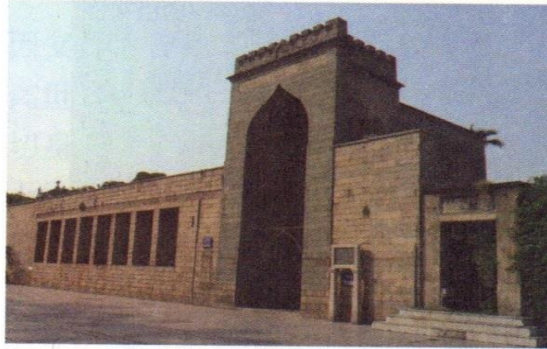
Sayramî'nin aktardığı rivayet dışında, Çinli araştırmacılar Süleyman Et-Tacirî'in hatıratında Vakkas adındaki bir sahabenin Guangzhou'da bulunan Hauisheng Camisini (怀圣寺) inşa ettiğini kaydetmiş, İnşaat tarihinin de 627-649 (唐太宗贞观年间) yılları arasında olduğunu öne sürmüştür (Ma ve Liu: 1999: 29).

Ders kitaplarında konu başlığı ile ilgili geçen cümleler şu şekildedir:

7.asrın ortalarında, Arap yarım adasının çoğu bölgeleri tek bir otoriteye bağlıydı. Bir asırlık süreçten sonra, Arap devleti Avrupa, Asya ve Afrika'yı kapsayan bir imparatorluk haline geldi, imparatorluğun ilk yüzyılında devlet güçlendi, tarım ve zanaat çok ileri seviyelere geldi, ticaret zirveye ulaştı.

651 senesinde(唐高宗永徽二年), ilk Arap elçisi o dönemin Çin'ini yöneten Tang hanedanının başkenti Changan'e geldi. Daha sonra iki tarafın ilişkileri yoğunlaştı. Bir buçuk asırlık süre zarfında Arap elçileri Changan'e 30 defadan fazla geldi. Özellikle 750 senesinde kurulan Abbasi devletinin halifesi, hızlı bir şekilde Çin ile temas kurdu. Sadece 753 senesinde Abbasi halifesi dört kere Changan'e temsilci gönderdi, devam eden beş sene içinde Arap elçisinin ayağı Changan'den kesilmedi. Uluslararası şehir haline gelen Changan'de çok sayıda Arap ve başka ülkelerin tüccarları ve vatandaşları, Çinliler ile beraber huzur ve barış içinde yaşıyorlardı, Arapların yemek kültürü ve giyim kuşam tarzları yaygınlaştı. Çin'in birçok teknolojileri Arap bölgesine geçti. Çin'in kâğıt yapma teknolojisini öğrenen Araplar Semerkant'ta kâğıt fabrikası kurdu ve kâğıt teknolojisi Arap dünyasına girdi. Abbasilerin önemli şehirlerinden Kufe'de birçok Çinli usta çalışıyordu, onlar dokumacı, altın ve gümüş kuyumcusu, ressam olarak çalışıyorlardı. Çinli ustalar Çin'e özel ipek dokuma tekniğini Mâverâünnehir bölgesine getirdi. Çin'in boyama kaplama tekniği Arapların altın ve gümüş aletlerinin çizim ve nakışlarında, çini yapımındaki desen tasarımında ilerlemesine yardımcı oldu. Çin tarzı vazo porselen imalatı Arap dünyasında yaygınlaştı (9.sınıf dünya tarihi birinci kısım Sayfa: 45).

Song Hanedanı döneminde dış ticaret ilerledi, dünya ticaretinde önemli bir ülke haline geldi. Guangzhou, Quanzhou gibi şehirler dünya ticaretinin önemli limanlarından biriydi. Çin'in ticaret gemileri Kore ve Japonya'dan başlayarak uzak Arap yarımadası ve Afrika'nın doğu kıyılarına kadar ulaşmıştır. Song hanedanı ticareti desteklemiş, teşvik politikaları uygulamıştır, yabancı tüccarlara bazı imtiyazlar tanımıştır. Döneminde Guangzhou ve Quanzhou bölgesindeki "Fanfang 蕃坊⁷ adının verildiği yerler yabancı tüccarların ikamet etmesi için verilen yerlerdir. Fanfang'ın idaresi yabancıların arasında en erdemli olan kişilere hanedanlık tarafından verilirdi. Yabancı tüccarların yaşadığı bölgelerde Fanxue (蕃学) adını verilen tüccarların çocuklarının eğitim gördüğü okullar vardı, Quanzhou'daki yabancı tüccarlar içinde çok sayıda Müslüman Arap vardı, hanedanlık onların yaşadığı yerlerde cami ve Müslüman mezarlıklarının kurulmasına izin vermişlerdi (7.sınıf Çin tarihi birinci kısım Sayfa: 45).

泉州伊斯兰教清净寺

这是中国现存最古老的伊斯兰教寺庙之一，
始建于1009年。

Quanzhou Qingjing Cami.

Çin'de Günümüze Kadar Ulaşan En Eski İslami Yapılardan Biri
İnşa Tarihi 1009 Senesi

Tangwudi döneminde (唐武德 618-626) dört kişilik Müslüman kafilesi Çin'e ulaştı, onların biri Guangzhou'da (广州 Kanton) ikincisi Yangzhou'da (广州扬州), diğer ikisi ise Quanzhou'da (泉州) İslam dinine davet etmiştir (Ke, 2003: 49). Tang, Song hanedanlığı

⁷ 蕃坊 kelime anlamı olarak yabancı mahallesi diye çevrilebilir.

döneminde, çok sayıda Arap ve Fars kökenli Müslümanlar Çin'e gelip yerleşmiş ve onların yaşadığı bölgelere Fanfang adı verilmiştir (Qiu, 2001: 31). Bazı araştırmacılara göre Fanfang bölgelerindeki yabancıların dokunulmazlıkları vardır, onlar suç işlediğinde Çin kanunlarına göre değil kendi kanunlarına göre kendi aralarında cezalandırılırlar. (Fu, 1986: 4/460). Tang (618-907) döneminde yabancı tüccar gemilerinin kullanılmasına ilk başta Guangzhou limanı izin vermiş olup, Tang döneminde Çin'e gelen Arap tarihçi ve coğrafya bilgini El-Mesudi'nin (vefatı: 956) kaydettiğine göre sadece Guangzhou'da Müslüman, Hıristiyan, Mecusi ve Yahudilerden 200,000'den fazla kişi yaşamaktaydı (Gansu 1982: 121-122). Fanfang Çin'de asilzade insanların yaşadığı yer olarak bilinmekteydi (Tang yıllıkları 1990:155). Tang hanedanlığının ortalarına doğru Müslümanlar ile yerlilerin evliliğinin artması ve tüccarların servetlerinin çoğalması, onların Tang hanedanının içindeki nüfuzunu arttırmış, bundan rahatsız olan Tang hanedanı yöneticileri onların yerlilerle evlenmesini ve Çin'de serbestçe ikamet etmesini kontrol altına almaya başlamıştır. Böylece Müslümanların farklı bölgelerde deniz kenarlarındaki beldelerde ikamet etmesi kararlaştırılmış, böylece Fanfang'lar ortaya çıkmıştır. Onların Çinlilerle evlenmesi Song (960-1279) hanedanı döneminde de yasaklanmış, Çinlilerin yaşadığı şehir bölgelerine girmelerine izin verilmemiştir. Yine Çinli araştırmacıların kaydettiğine göre 878 senesi Çin'e gelen seyyah Ebu Zaid El-Hasan hatıratında şunları kaydetmiştir. Huangchao Guangzfu'ya (Müslümanlara) saldırdı, Çinli olmayı kabul edenler ve Çinliler hariç herkes öldürüldü, bu olaydan haberdar olanların aktardığına göre bu katliam sırasında Müslümanlar, Museviler ve Hıristiyanlardan toplamda 120,000 kişi hayatını kaybetmiştir (Ma-Liu, 1999: 29).

Cengiz Han batı seferlerinden dönerken, Türkistan'dan Farsça ve Türkçe konuşan Müslümanlardan oluşan asker ve sanatçıları Çin'e getirmiştir. Bu insanların sayıları yüzbinleri bulmaktadır. Onların içinde birçoğu mühendis ve astronom idi, farklı bölgelerden gelen yüzbinlerce Müslüman ile daha önce Song ve Tang döneminde Çin'de ikamet etmeye başlayan Müslümanlar,

Han Çinlileri, Moğollar ve Türklerle kaynaşarak Çinceyi iletişim dili olarak kullanan yeni bir millet olarak Tungan'ları (Döngen 回族) oluşturmuştur. Moğolca konuşanlar Dongxiang(东乡) ve Baoan(保安) ulusunu oluşturmuş, Türkistan bölgesinden gelen Türkmen asıllı halktan ise Salurlar meydana gelmiştir (Hu, 2002: 43). Moğolların İran'dan ve Türkistan'dan getirdikleri usta ve zanaatkarlar, İslam dini ile beraber dokuma tekniğini de Çin'e getirmişlerdi. Moğollar zorla getirdikleri Müslüman zanaatkarlar devlet tezgâhlarında ince dokumalar üretmeye de başlamış ve Yuan sarayı için lüks mal üretimini denetleyecek Altın Diba Dairesi gibi ofisler kurulmuştur (Carter: 2012: 118). Çin'de bulunan en eski el yazması Kur'an da Yuan hanedanı dönemine denk gelmekte olup bugün Qinghai'deki Xunhua Salur Otonom Nahiyesinde Jiezi Büyük Camisinde(青海省循化撒拉自治县街子清真大寺) muhafaza edilmektedir (Zhao, 2009: 251). Kur'an-ı Kerim'in Çinceye tercümesi daha geç tarihlerde gerçekleşmiştir. Araştırmalara göre Çinli Müslümanlar eski zamanlarda Kur'an'ı Çince tefsirinden anlamışlardır. 19.asrın sonlarına doğru Kur'an'ı Çinlilere anlatmak için bazı tercüme girişimleri ortaya çıkmıştır (Zhao, 2009: 251). Ders kitabında İslam hilafeti ile Çin arasındaki ilişkilere ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir. Ancak Talas savaşından ibaret önemli tarihi hadiseye hiç değinilmemiştir.

Bulgu 5: Dini Kutsal Toprak Jerusalem (Kudüs)⁸

Batı Asya'da yer alan meşhur ve kadim şehir olan Kudüs birçok tarihi iz taşır. Kutsal mekanları ve ibadet alanlarıyla Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar için kutsal toprak sayılır.

Milattan önceki 1000 senesi civarında Yahudilerin kralı Davut bu bölgeyi yönetiyordu, İbranice "barış toprakları" anlamına gelen Yeruşalayim kelimesinden Jerusalem kelimesi ortaya çıkmıştır. Yahudiler şehir içinde yer alan Zion dağında tapınak inşa etti, o günden bu yana Kudüs Yahudilerin dini merkezi haline geldi.

⁸ Çinceye İngilizcedeki Jerusalem kelimesinin telaffuz tercümesi olarak 耶路撒冷 (yelusaleng) şeklinde çevrilmiştir.

İzbasar, ÇHC Tarih Ders Kitaplarında Çin ile Müslüman Ülkeler Arasındaki İlişkiler

Hıristiyanların inancında, kurtarıcı İsa Kudüs'te acı çekti ve göğe yükseldi, o yüzden onlar burayı Hıristiyanların en kutsal mekânı olarak bilirler.

Müslümanlara gelince, Kudüs Müslümanlar için çok önemli kutsal mekândır. Muhammed peygamber İslam'ı ilan ettikten kısa bir süre sonra, Arap birlikleri Kudüs'e girdi ve o günden sonraki 400 yıl boyunca tam bir Arap şehri ve Müslümanların kutsal şehri haline geldi. Günümüzde Kudüs Müslümanlar için Mekke ve Medine'den sonra üçüncü büyük kutsal merkezdir. Burada Müslümanların üçüncü büyük camisi olan Mescid-i Aksa bulunmaktadır. Muhammed'in miraca yükseldiği kutsal taş ve benzeri İslam'a ait kutsal eşyalar bu şehre derin bir İslam damgası vurmuştur (9.sınıf dünya tarihi birinci kısım:50).

Kudüs hakkında öğrencilere genel bir bilgilendirme yapılmıştır. Her üç din açısından önemini vurgulamıştır.

Buglu 6: Bizans İmparatorluğunun Sonu

Doğu Roma imparatorluğunun başkenti Konstantinopolis olup bu şehrin daha önceki ismi Bizans'tır. Böylece Doğu Roma İmparatorluğunun adı Bizans oldu.

13.asrın sonlarına doğru Osmanlı Türkleri batı Asya'da bir güç olarak ortaya çıktı. Osmanlı Türkleri faal bir şekilde topraklarını genişletti, önce Anadolu'yu ardından Balkan yarımadasını ele geçirdi, artık hedefinde Bizans vardı. 15.asrın ortasına gelince Konstantinopolis düştü, bin seneden fazla hüküm süren Bizans da tarihe karışmış oldu.

1453 senesi Osmanlı Türk imparatorluğu(奥斯曼土耳其帝国) padişahı bizzat kalabalık bir ordu ve savaş gemileriyle birlikte Konstantinopolis'in şehir surlarına saldırdı. Türk ordusu ağır toplarla şehir surlarını vurdu, ancak şehir surları sağlam üstelik haliç zincirlerle kapatıldığı için hemen netice alamadı. Ardından ağaç tahtalardan yol yapıp, ağaçları yağlayarak bu ağaçların üzerinden 70 ten fazla gemiyi karada yürüterek Haliç'e indirdi. Sonra hızlı bir şekilde yüzen köprü kurarak denizden ve karadan saldırıya geçti. Çetin bir savaştan sonra Konstantinopolis düştü. Savaş sırasında Türkler her yeri yıkıp yaktı ve yağmaladı, çok sayıda muhteşem antik yapılar ve eşyalar tahrip edildi,

yine çok sayıda kıymetli antik kültür eserleri ve sanat eserlerinden geriye sadece külleri kaldı (9.sınıf dünya tarihi birinci kısım:32).

圣索菲亚大教堂

Ayasofya Kilisesi

Tarih ders kitaplarının tamamında çok fazla rastlanmayan Osmanlı adı, Bizans'ın çökmesini anlatan bölümde karşımıza çıkmaktadır. Bu anlatım içerisinde Osmanlı askerlerinin İstanbul'u fethetmesi ile ilgili kullanılan yakıp yıktı, tarihi eserleri yok etti, gibi kelimeler batı kronolojilerinin ifadelerini andırmaktadır. Bu cümleler özellikle Osmanlı'nın adının 奥斯曼土耳其帝国 olarak tercüme edilmesi Osmanlı devleti ile birlikte günümüz Türkiye'sini çağrıştırmaktadır. Kullanılan bu kelimeler öğrencilerin sadece Osmanlı hakkındaki değil Türkiye hakkındaki düşüncelerini olumsuz etkileyecek niteliktedir. İstanbul'un yağmalandığı tarihi bir gerçektir. Ancak o dönemde Osmanlı askerlerinin yapıları, toprağa ve kıymetli tarihi eserlere dokunma yetkileri yoktu. Bilhassa yakmak gibi bir eylem söz konusu olamazdı. İstanbul Osmanlılar tarafından fethedildikten sonra Bizans'tan kalan bütün izleri silmedi, aksine eski yapıları yeni anlam vererek Bizans'tan kalma gerek dini gerekse sivil binaların işlevini değiştirdi (Finkel: 2010). Türk İslam geleneğinde tarihi yapıları, diğer dinlere ait olan tapınaklara dokunmak gibi bir eylem yoktu, İstanbul'un fethinden sonra Devlet-i Aliye uzun süre İstanbul'un adını "Be makam-ı Konstantiniyye el mahmiyye" olarak fermanlarında kullandı

(Ortaylı: 2011: 71). Ayrıca Osmanlılar İstanbul'u fethettikten sonra bu şehri eski statüsüne ve Bizans'ın refah günlerindeki İmparatorluk ihtişamına kavuşturmuşlardır (Karpas, 2006: 50).

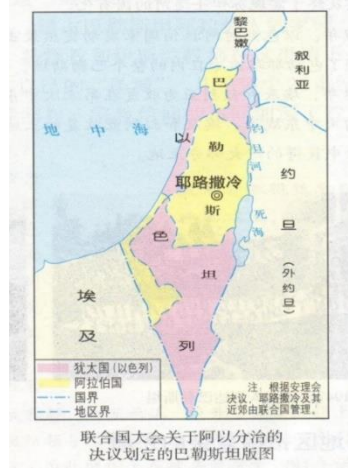
Bulgu 7: Çalkantılı Orta Doğu

Batı coğrafi tanımlamasına göre Akdeniz'in Doğu ve güney kıyılarındaki bölgeye Orta Doğu (The Middle East) denmektedir. Birinci dünya savaşından sonra İngiliz mandası Filistin topraklarına egemen oldu. İngiltere Yahudilerin tekrar devlet kurma isteklerini destekledi ve dünyanın her tarafına dağılmış olan Yahudileri Filistin'e taşıdı.

Filistin bölgesi çok eskiden kadim Yahudilerin yurtları idi. Miladi 1. asırda yabancı kavimlerin işgal ve zulümleriyle Yahudiler ülkesini kaybetti ve dünyanın dört bir yanına dağıldılar. 7. asırda Filistin toprakları Arap imparatorluğunun bir parçası haline geldi, bu bölgenin ahalisi artık Araplar idi. Günümüze kadar geçen 1300 sene boyunca Araplar bu topraklarda yaşamaktadır.

Birinci Orta Doğu Savaşı Sonrası Filistin Bölgesi

BM Genel Kurulunun Kararlaştrdığı İsrail-Filistin Bölgelerinin Haritası

* Sağdaki Haritada Pembe alan Yahudi, sarı alan Arap bölgesi
* Soldaki Haritada Yeşil alan birinci Orta Doğu Savaşında İsrail'in ele geçirdiği bölge. Mor alan Ürdün kontrolündeki bölge, sarı alan Mısır kontrolündeki bölge

İzbasar, ÇHC Tarih Ders Kitaplarında Çin ile Müslüman Ülkeler Arasındaki İlişkiler

İkinci dünya savaşından sonra, Birleşmiş Milletler(BM) Filistin'i iki siyasi bölgeye ayırarak bir Yahudi devleti ve bir Arap devleti kurulmasını kararlaştırdı. İngilizler Filistin'deki Manda idaresinin sona erdiğini ilan etti. İsrail kurulduktan sonra 1973 senesi Arap ülkeleriyle İsrail arasında dört kez savaş meydana geldi, tarihte buna "Orta Doğu Savaşları" adı verildi.

1948 senesi Arap ülkeleri İsrail devletinin kurulmasına karşı çıktı ve İsrail'e saldırdı, böyle birinci Orta Doğu savaşı başladı, savaş İsrail'in zaferiyle sonuçlandı ve İsrail BM'nin Filistin'e verdiği toprakların 4/5'ünü ele geçirdi, 700,000'den fazla Filistinli yurtlarını kaybetti ve mülteci durumuna düştü (9.sınıf dünya tarihi ikinci kısım sayfa: 75-76).

1947年犹太人到达巴勒斯坦

1947 Senesi Yahudiler Filistin'e Geliyor

巴勒斯坦难民营

Filistinli Mülteci Kampı

Orta Doğu'daki Karışık Çatışmalar

İkinci dünya savaşından günümüze kadar Orta Doğu istikrarlılık hiç bitmedi. Bu istikrarsızlığın çok karmaşık sebepleri vardır. Orta Doğunun bulunduğu coğrafi ve stratejik konum bunun en önemlilerindedir. Zengin petrol yatakları, farklı dönemlerde dünya güç odaklarının sürekli rekabet içinde olmasının nedenlerinden birisidir. Bu güç odakları hep kendi çıkarlarını ön plana koymaktadır. O yüzden bölgeyle durmadan uğraşıyorlar, meselenin daha karmaşık hale gelmesine sebep oluyorlar.

İzbasar, ÇHC Tarih Ders Kitaplarında Çin ile Müslüman Ülkeler Arasındaki İlişkiler

20.asrın 90lı yıllarının başında, Orta Doğu barışı açısından dönüm noktası oldu. 1993 senesi İsrail ve Filistin barış sürecine girdi, birbirlerini tanıdı, bu büyük adımla barışın şafakları görünmeye başladı. 1994 senesi Filistin kurtuluş örgütünün lideri Arafat sonunda İsrail devletinin iki önemli yöneticisiyle görüştü ve Filistin'in özerklik meselesinde anlaşmaya varıldı. O üç kişi 1994 senesi Nobel Barış Ödülü kazandı. Fakat çeşitli sorunlardan ötürü, Orta Doğu barışı sürekli birilerinin karıştırmasına ve gölge düşürmesine maruz kalarak daha engembeli ve dönemeçli bir noktaya getirildi. 21.asrın başlarında İsrail Filistin meselesi tekrardan alevenmiş, uluslararası alanda dikkat çekmiştir (9.sınıf dünya tarihi ikinci kısım sayfa: 77-78).

以色列和巴勒斯坦达成和解

拉宾（左）、佩雷斯（中）和阿拉法特（右）
接受1994年诺贝尔和平奖

İsrail-Filistin Barış Görüşmesi

Rabin(solda), Perez(ortada), Arafat (sağda)

1994 senesi Nobel Barış Ödül aldı

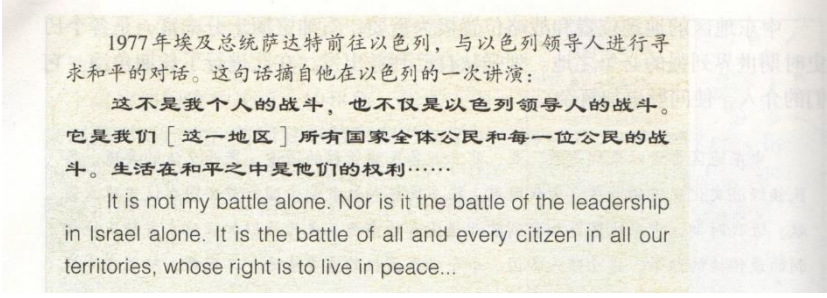

巴以冲突的场面

İsrail-Filistin Çatışmasından Kare

Aşağıda tercümesi yapılan metin dönemin Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat'a ait olduğunu belirtilen cümle İngilizcesi ile birlikte ders kitabında yer almaktadır

1977 senesi Mısır Cumhurbaşkanı Sedat İsrail’de yetkililer ile barış mücadelesine yönelik şu cümleleri sarf etmiştir: “Bu ne benim kişisel mücadele ne de İsraili yetkililerin mücadelesidir. Bu bölgemizdeki bütün vatandaşların ve tüm bireylerin mücadelesidir. Barış içinde yaşamak onların hakkıdır” (9.sınıf dünya tarihi ikinci kısım:78).

Arafat ve Filistin Kurtuluş Örgütü

Arafat 1929 senesi doğdu, gençlik yıllarında Mısır’ın Kahire Üniversitesinde ve Askeri Enstitüde okudu, ardından Mısır ordusunda asker oldu, ikinci Orta Doğu savaşında İngiliz ve Fransız ordularına direnirken bomba mühendisliği yaptı. Bir süreliğine Kuveyt’te inşaat mühendisliği yaparken Arafat çoktan “Filistin Kurtuluş Örgütü” olan “El-Fetih” üyesiydi. 20.asrın 60lı yıllarında, o El-Fetih’in askerî kanadının lideri oldu. 1964 senesi El-Fetih ve diğer örgütler bir araya gelerek “Filistin Kurtuluş Örgütü” kuruldu, silahlı mücadele yapanların lideri oldu. 1967 senesi patlayan üçüncü Orta Doğu savaşı Arap ülkelerini ağır yenilgiye uğrattı, ancak El-Fetih’in savaşta gösterdiği kahramanlığı ve akıllıca savaş taktikleri uygulaması, onların Arapların kalbinde ve ülkelerin nezdinde saygın bir konuma yükselmesine ve daha çok desteğe sahip olmasına, İsrail’e karşı savaşın en önemli kuvveti durumuna gelmesine vesile oldu. Mafatih Arafat böylece her kesin dikkatini çeken saygın bire kişi haline geldi. 1969 senesi Filistin Kurtuluş Örgütü’nün lideri oldu.

20.asrın 70’li yıllarında, Arap ülkeleri Filistin Kurtuluş Örgütü’nü, Filistin mücadelesinin tek meşru kurumu olarak tanıdı. 1974 senesi Arafat hükümeteş teşkilatın ilk lideri olarak BM genel kurul toplantısında konuştu.

1976 senesi Filistin Kurtuluş Örgütü Arap Birliğinin resmi üyesi oldu (9.sınıf dünya tarihi ikinci kısım:79).

阿拉法特

Arafat

Ders Kitaplarındaki Müslümanlar ile ilgili konulara nazaran Filistin meselesi ve İsrail ile ilgili detaylı bilgilere daha çok yer verilmiştir. Buna ilave olarak konuyu destekleyecek resimlere de yer verilmiştir. Çin'in Orta Doğu politikalarındaki tavrı ve Arap ülkeleri ile olan ilişkileri açısından da bilgilerin bu şekilde verilmesi doğaldır. Ancak öğrencilerin Filistin meselesi ve İsrail hakkındaki düşüncelerinin oluşumunda tarafsız ve somut bilgilerin sunulması önemlidir.

Bulgu 8: Sovyetlerin Afganistan İşgali

20.asrın 70li yıllarında Sovyetler ile ABD arasındaki rekabet doruğa çıktı. ABD Vietnam savaşında çıkmaza sürüklendi. Nixon iktidara geldikten sonra 1969 senesi bazı stratejik savunma pozisyonuna geçti. Fakat Sovyetler 70li yılların ortalarında ekonomi ve askerî açıdan güçlendi, aktif bir şekilde genişleme ve saldırı pozisyonuna geçti. Böylece Orta Doğu, Afrika, güney Asya karalarında tekrardan genişlemeye başladı. Özellikle 1972 senesindeki Afganistan topraklarına askerî harekât kullanarak bölgeyi ele geçirdi.

美军侵略越南南方

苏军占领阿富汗

ABD Ordusunun Vietnam'ın Güneyine Tecavüz etti

Sovyet Ordusunun Afganistan İşgali

27 Aralık 1979 tarihinde Sovyet ordusu 110,000 asker, binlerce tank helikopterle Afganistan'a girmiştir (Ulfet, 2016: 33). Sovyetlerin İşgali mekânsal bir jeopolitik anlam taşımaktan ziyade, bilişsel ideolojik yönü ön plandadır (Han, 2011: 83). İncelediğimiz ders kitabında yan yana konan bu iki resimdeki ifadeler de bilimsellikten ziyade ideolojiktir. Şöyle ki, ABD ordusunun Vietnam'a girişi için tecavüz anlamında 侵略 kelimesini kullanmışken, Sovyetlerin Afganistan'a girişi ele geçirmek anlamında 占领 kelimesi kullanılmıştır. Hem yan yana konulan resimlerde Sovyetlerin Afganistan'a girişini insanlar Sovyet kızıl bayraklarıyla karşılarırken, ABD ordusu adeta sinsice başkasının toprağına ayak basmıştır. Ders kitapları yazılırken üzerine anlam yüklenmiş birçok resim konuyu anlatmak için sayfalara yerleştirilir. "Zira resimler sloganlara benzer ve belleğin bir bölümü hatırlaması için anahtar işlevi görebilir" (Pingel, 2003: 14). Aslında her iki ülke soğuk savaşın kurbanıdır ve her iki ülkede bu işgalleri destekleyen ve karşı çıkan taraflar vardır. Bu resimler öğrencilerin düşüncesinde, Sovyetlerin yaptığının daha insancıl ve ABD'nin yaptığının bir suç olarak algılanmasına yol açma niteliğindedir. Fakat Vietnam günümüzde Afganistan'a göre daha istikrarlı bir ülke iken, Afganistan istikrarsızlık, fakirlik ve ölüm ile bu işgalin bedelini hala ödemektedir.

Bulgu 8: Kosova Savaşı

Soğuk savaştan sonra, bölgesel çatışmalar, etnik problemler ve din kavgalarının arkası kesilmedi ve bu sorunlar küresel güvenliği tehdit eden en önemli unsurlar haline geldi. Siyasi hegemonya bu meseleleri daha da zora sürükleyerek küresel çatışmaya dönüştürdü ve dünya güvenliğini tehdit etti. Kosova savaşı bunlardan bir tanesidir.

1996 senesi marttan hazirana kadar, Amerika liderliğindeki NATO ülkeleri, BM Güvenlik Konseyini hiçe sayarak, Yugoslav Federasyonunun ordusunun Kosova bölgesindeki Arnavutlara soykırım yaptığını bahane ederek Yugoslavya'yı bombalamaya başladı ve birçok Yugoslavyalının ölümüne ve yaralanmasına neden oldu. 8 Mayıs günü Çin'in Yugoslavya'daki büyükelçiliği NATO'nun füze saldırısına maruz kaldı, üç Çinli muhabir öldü, sadece 10 milyon nüfusu olan bir ülkeye Amerika liderliğindeki NATO ülkelerinden 30,000 kere uçak kalktı, 40'tan fazla savaş gemisi kullanıldı ve 10,000kg bomba patlattı, Yugoslavya'da binlerce asker ve sivilin ölümüne neden oldu, 1,500,000'den fazla çocuk okuldan ayrıldı. (9.sınıf dünya tarihi ikinci kısım:92).

Ders kitabında verilen bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi Yugoslavya savaşında Çin bir taraf olmuştur ve zarara uğramıştır. O yüzden Sırp'ların binlerce masum Müslümanı öldürdüğü, kadınlara tecavüz ettiğinden hiç bahsetmemektedir. NATO Üyesi Devletlerin hükümetleri askeri müdahaleye karar vermeden önce, sadece Mart 1998 ve Mart 1999 arasında, yaklaşık 2000 kişi Sırp yönetimine ait polisler tarafından öldürülmüştür. 1998 yazında çeyrek milyon insan evleri, kasabaları ve tarlaları Sırp'lar tarafından yok edilerek yasadıkları yerlerden sürülmüşlerdir (Sarı: 2010: 84). NATO'nun raporuna göre 1999 Mayıs itibariyle 1,5 milyon kişi, yani Kosova nüfusunun %90'ı yerlerinden çıkartılmış, 225.000 Kosovalı kaybolmuş ve 5000 kişi de öldürülmüştür⁹. Rusya ve Çin NATO'nun askeri müdahale etmesine karşı çıkmış, doğal olarak Sırp'ların tarafını tutmuştur, Kosova'nın bağımsız olmasına karşı çıkmıştır. O yüzden ders kitaplarındaki ifadeler siyasi kaygıların bir yansımasıdır.

⁹ NATO raporu için bakınız: <https://www.nato.int/kosovo/history.htm> ; Erişim: 05-04-2018.

SONUÇ

Ders kitapları incelenirken geleneksel Çin merkezli bir bakış açısı ve Çin Komünist partisinin(ÇKP) tarih anlayışı, ÇHC'nin dış politikası gibi belirtiler hemen gözümüze çarpmaktadır. Çin tarihinde esasen "Şanlı Çin Tarihi" inşası ve Çin'in günümüzde egemen olduğu ülke sınırlarını meşrulaştırmak hedeflenmektedir. Bu ders kitaplarındaki bir diğer özellik ise sosyalizm sistemini devam ettirecek gelecek nesiller ve yöneticiler yetiştirmek, Çin milliyetçiliğinin altını doldurmak ve Ateist kuşaklara sahip olmaktır. Bununla birlikte ÇKP tarihine kitaplarda detaylı bir şekilde yer verilmektedir. Bu Çin'deki tek parti iktidarının meşrulaştırmak için olmazsa olmazdır. Dünya tarihinde bilgiler çoğu zaman Çin'in taraf olduğu dünya siyasetini yansıtacak şekilde verilmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi batı merkezli tarih anlayışının ve oryantalist doğu düşüncesinin etkilerinin çok fazla rastlanmadığı tarih kitaplarında, öğrencilere daha çok Çin'i merkeze alan bir tarih öyküsü sunulmuştur. Fakat Çin'i ilgilendirmeyen ya da önemli olduğu düşünülmeyen bazı konularda yine oryantalist anlayıştan etkilenmişlerdir. Genel olarak kendi milli kültürünü ve siyasi sistemini esas alan ince düşünce ve aktif araştırma sonucu ortaya çıkan tarih kitapları öğrencilerin zihninde Çin tarihi ve dünya tarihi bağlamında muayyen bir bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır. Çin seddinin batısından itibaren Türklerle sınırları olmasına rağmen, incelenen kitaplarda Müslüman Türklerle ilgili bilgilere rastlanmamıştır. Konu Bizans olduğundan dolayı Osmanlı ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir, tarihi gerçeklerle bağdaşmaması bir yana, bu içerik hem oryantalist bir bakış açısının etkisi hem de Çinlilerin Türklerle ilgili olumsuz bir tarihi hafızasının tezahürüdür. Zira Türkler çok eski zamanlardan günümüze kadar Çinlilerin komşusu olmuştur. Zaman zaman barış içinde yaşamışlarsa zaman zaman tersi istikamette gelişen Türk-Çin ilişkisi ve Çin'in milli tarihinde önemli yer kaplamaktadır. Çin tarih ders kitaplarında Türk imajı ayrı bir çalışma konusunu teşkil ettiğinden konu ile ilgili ayrıntı verilmemiştir.

KAYNAKÇA

BOZKUŞ, Y. Deveci (2016), *Ermeni Tarih Ders Kitaplarında Türk İmgesi*, Yeni Türkiye, Sayı: 60 Sayfa: 1-45.

CARTER, V. Findley (2012), *Dünya Tarihinde Türkler* (Ayşe Anadol), İstanbul: Timaş Yayınları.

Demircioğlu, İ. H (2007), *Trabzonlu Bir Yerel Tarihçi: Hasan Umur*, Karadeniz Araştırmaları Cilt: 6, Sayı: 22, Sayfa:115-122.

FINKEL, Carolina (2010), *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı İmparatorluğunun Öyküsü 1300-1923* (Zülal Kılıç), İstanbul: Timaş Yayınları.

FU, Zhufu/傅筑夫 (1986), *Çin Feodal Toplumunun Ekonomi Tarihi/中国封建社会经济史*, Pekin: Halk Yayınevi/人民出版社.

GANSU EYALET ULUSAL ARAŞTIRMA MERKEZİ/ 甘肃省民族研究所 (1982), *Çin'de İslamiyet/伊斯兰教在中国*. Yinchuan: Ningxia Halk Yayınevi/宁夏人民出版社.

Hali, Servet (2014), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Ekim, Sayfa: 158-166.

HAMİDULLAH, Muhammed (2004) *İslam Peygamberi Hayati ve Eseri*, (Mehmet Yazgan), İstanbul: Beyan Yayınları.

HAN, Ahmet K. (2011), *Sovyet İşgali ve Sürekli Özgürlük: Afganistan'da Süper güç Müdahalelerinin Uluslararası Sisteme Etkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Jeopolitik İnceleme*, Ortadoğu Etütleri, Cilt:2, Sayı:2, Sayfa: 57-95.

HOBSON, John M (2008), *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri* (Esra Ermert), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

HU, Zhenhua/胡振华 (2002), *Çin'deki İslami Milletlerin Kültürü/中国伊斯兰教民族文化*, Merkezi Milliyetler Üniversitesi Dergisi-Felsefe, Sosyoloji Bilimleri/ 中央民族大学学报-哲学社会科学版, Cilt: 29, Sayı:5, Sayfa: 42-52.

KALIN, İbrahim (2017), *Ben, Öteki ve Ötesi İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, İstanbul: İnsan Yayınlar

KARPAT, Kemal (2006), *Osmanlı ve Dünya*, İstanbul: Ufuk Kitap.

KE, Jianrui/柯建瑞 (2003), *Quanzhou'da İslam/伊斯兰教在泉州*, Fujian Din Araştırmaları Dergisi/福建宗教, Sayfa: 41-42.

KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabrı (2002), *Kinde Beni Kinde*, İslam Ansiklopedisi, C.26, Ankara: TDV Yayınları, Sayfa: 37-38

MA, Yizeng. Liu Shuying/ 马肇曾 刘淑英 (1999), *İslamiyet Çin'e Ne Zaman Girdi/伊斯兰教何时东传中国*, Döngen Araştırmaları Dergisi/ 回族研究, Sayı:2 Sayfa: 28-31.

ORTAYLI, İlber (2011), *Tarihimiz ve Biz*, İstanbul: Timaş Yayınları.

ÖZDEMİR, Murat (2011). *Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsal Üzerine Bir Çalışma*, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, Sayfa: 323-343

Pingel, F (2003), *Ders Kitaplarını Araştırma ve Düzeltme Rehberi*, (Nurettin Elhüseyni) İstanbul: Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

QIU, Shusen/ 邱树森 (2001), *Tang-Song Döneminde Fanfang ve Dokunulmazlık/唐宋"蕃坊"与"治外法权"/Ningxia Sosyal Bilimler Dergisi&/宁夏社会科学*, Sayı:108, No:5/ 第五期(108 期)Sayfa: 31-37.

Safran, M-Ata, B (1996). *Barışçı tarih öğretimi üzerine çalışmalar, Türkiye'de tarih ders kitaplarında Yunanlılara ilişkin kullanılan dil ve Yunanlılara ilişkin öğrenci görüşleri*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, I, Sayfa: 11-26.

SÂLLABÎ, Ali Muhammed (2017) *İslam Tarihi Asrı Saadet Dönemi* (Mustafa Kasadar, Sadullah Ergin, Şerafettin Şenaslan) İstanbul: Ravza Yayınları.

SAYRAMÎ, Molla Musa (2014), *Tarih-i Hamidiye* (Enver Baytur), Pekin: Milletler Neşriyatı.

SEYİTHANOĞLU, K-ÇELEBİ, A.R-HURŞİTOĞLU, A-VAKKASOĞLU, V. (1992). *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, İstanbul: Çağ Yayınları.

ŞİMŞEK, Ahmet-CENGİZ, Nigâr (2015), *Rusya Tarih Ders Kitapların Türk-Osmanlı İmgesi*, Türk Tarih Eğitim Dergisi, Sayı: 4/2 Sayfa: 225-258

ULFET, Abdullah (2016), *Afganistan'da Sovyet İşgali ve Ulemalar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

YILDIRIM, A-ŞİMŞEK, H (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Çin Zorunlu Eğitim Yasası, http://www.gov.cn/zhengce/2006-06/30/content_2602188.htm; Erişim: 06-03-2018.

İzbasar, ÇHC Tarih Ders Kitaplarında Çin ile Müslüman Ülkeler Arasındaki İlişkiler

ÇHC Anayasası, Çin Komünist Partisi resmi haber sitesine bakınız: <http://cpc.people.com.cn/GB/64107/65708/66067/66079/4468911.html>; Erişim: 07-03-2018.

Kureyş Suresi, <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meali-2/kureys-suresi-106/ayet-1/diyaret-vakfi-meali-4>; Erişim: 11-03-2018.

NATO's role in relation to the conflict in Kosovo, <https://www.nato.int/kosovo/history.htm>; Erişim: 05-04-2018.

İNCELENEN TARİH DERS KİTAPLARI

QU, Lindong ve diğerleri (2017), Çin Tarihi, 7.Sınıf, Birinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

QU, Lindong ve diğerleri (2016), Çin Tarihi, 7.Sınıf, İkinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

GUO, Shuanglin ve diğerleri (2017), Çin Tarihi, 8.Sınıf, Birinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

JL, Bingxin ve diğerleri (2016), Çin Tarihi, 8.Sınıf, İkinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

CHEN Qi ve diğerleri (2017), Dünya Tarihi, 9. Sınıf, Birinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

CHEN Qi ve diğerleri (2016), Dünya Tarihi, 9. Sınıf İkinci Kısım, Halk Eğitim Yayınevi.

瞿林东-叶小兵 (2017), 中国历史, 七年级上册, 人民教育出版社.

瞿林东-叶小兵 (2016), 中国历史, 七年级下册, 人民教育出版社.

郭双林-李伟科(2017), 中国历史, 八年级上册, 人民教育出版社.

姬秉新-李伟科 (2016), 中国历史, 八年级下册, 人民教育出版社.

陈其 (2017), 世界历史, 九年级上册, 人民教育出版社.

陈其 (2016), 世界历史, 九年级下册, 人民教育出版社.